

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

Priština, 3. Novembar 2015.g.

IZVEŠTAJ

Žalba br: 89/2015

u vezi sa pravom na život

SHABAN JASHARI

- Za:**
- G. Shpend Maxhuni, generalni direktor Policije Kosova
  - G. Imet Rrahmani, Ministar Ministarstva zdravlja,
  - G. Curr Gjocaj, direktor Kliničko, bolničke i univerzitetske službe Kosova

Ombudsman na Kosovu, shodno članovima 135, stav 3. Ustava Republike Kosovo, kao i članu 16. stav 8 i članu 27 Zakona o Ombudsmanu br. 05/L-019, dana 3. novembra 2015.g., objavljuje sledeći izveštaj:

POSTUPCI PRED INSTITUCIJOM OMBUDSMANA

1. Dana 10. februara 2015. godine, g. Shaban Jashari (u daljem tekstu "žalioc") podneo je žalbu Instituciji Ombudsmana (u daljem tekstu IO) protiv Policije Kosova, Policijske stanice u Đakovici, koja se odnosi na nedostatak efikasne istrage u slučaju nestanka njegovog sina g. Xhemshita Jasharija, kao i tvrdnje da je policija u Đakovici doprinela nestanku njegovog sina.
2. Dana 26. februara 2015. godine, žalba je registrovana u IO (br. žalbe 89/2015).
3. Dana 26. februara 2015. godine, predstavnik IO je razgovarao sa komandirrom Policijske stanice u Đakovici, koji ga je informisao da se ovim predmetom bavi Jedinica za istrage policijske stanice u Đakovici, i obrazložio da su do tada obavljene operacije traganja uz pomoć ronilačkih jedinica, kao i policijska pretraga sa psima (jedinica K9), ali bez nekih konkretnih rezultata.
4. Dana 6. marta 2015. godine, predstavnik IO je razgovarao sa policijskim istražiocem koji radi na navedenom slučaju, i tom prilikom dobio informaciju da je jedinica za istrage preduzela sve operativne postupke u vezi ovog slučaja, da je prekontrolisala potencijalna mesta gde bi na osnovu navoda žalioca mogao nestati da se nalazi. Istraga je obuhvatala sledeće postupke: policijska pretraga sa psima tragačima, sa ekipom ronilaca, pretražena je, granična zona, pregledan je kompjuterski sistem evidencije graničnog ulaska i izlaska, međutim ni svi navedeni postupci nisu rezultirali nikakvim dobijanjem traga u pogledu lociranja ili dobijanja informacija o pravcu kretanja nestalog lica.
5. Dana 10. marta 2015. godine, predstavnik IO sastao se sa šefom Psihijatrijskog odeljenja u Regionalnoj bolnici "Isa Grezda" u Đakovici, i tom prilikom je bio informisan da je pacijent g. Xhemshit Jashari, dana 31. januara 2015. godine, u 19:30 sati, doveden od strane policije u ovom paviljonu. Šef psihijatrijskog odeljenja je naglasio da je pacijent tom prilikom primio parenteralnu terapiju *diazepam* i da je hospitalizovan na ovom odeljenju. Prema navodima šefa Psihijatrijskog odeljenja g. Jashari je iste večeri pobjegao iz bolnice, a dežurno medicinsko osoblje je za to saznalo tek narednog jutra u 6:30 časova, odnosno, 1. februara 2015. godine. O bekstvu pacijenta, osoblje bolnice je odmah obavestilo policiju, ali je policija na osnovu navoda šefa Psihijatrije došla u bolnicu tek nakon dva dana, i tom prilikom su tražili istoriju bolesti odbeglog pacijenta. Prema njegovim rečima, ovo odeljenje je otvoreno tipa, tako da pacijenti mogu odatle otići bez ikakvih poteškoća.
6. Dana 14. aprila 2015. godine, policijski službenik stanice policije koja je vodila slučaj nestalog g. Jasharija, obavestio je predstavnika IO da je navedeni slučaj prešao u nadležnost Uprave regionalne policije u Đakovici, Odeljenje za ubistva i nestala lica.
7. Takođe, 14. aprila 2015. godine, regionalni odgovorni istražitelj policije u Đakovici je obavestio predstavnika IO da je slučaj objavljen u medijima i zatražena je pomoć građana u vezi informacija gde bi se eventualno moglo nalaziti nestalo lice, kao i da je zatražena pomoć i od drugih policijskih stanica, a preduzeti su i drugi operativni postupci, međutim nije bilo nikakvog konkretnog rezultata.

8. Dana 3. juna 2015. godine, predstavnik IO se sastao sa šefom Regionalnog odeljenja istrage pri direktoratu Regionalne policije u Đakovici, sa kojim je razgovarao u vezi sa podnetom žalbom žalioca. Predstavnik policije je objasnio da je policija preduzela sve mere i da je istraga o nestalom licu još u toku, ali bez konkretnog rezultata do sada.
9. Dana 17. juna 2015. godine, žalioc je obavestio IO da je u vezi sa nestankom svog sina uputio pismo ministru Ministarstva unutrašnjih poslova, kao i žalbu na rad policije u Đakovici.
10. Dana 11. septembra 2015. godine, žalioc je obavestio IO da je Policijskom inspektoratu Kosova podneo žalbu protiv nadležne policijske uprave u Đakovici za nemar i nedolično ponašanje prema žalioцу (br.03-2004 od 10. septembra 2015.god.).
11. Dana 14. septembra 2015. godine, predstavnik IO se sastao sa zamenikom šefa Regionalnog odeljenja istrage, kao i sa nadzornikom Odeljenja za ubistva i nestala lica, direktorata Regionalne policije u Đakovici, sa kojima je razgovarao o predmetu žalioca, i tom prilikom zatražio kopiju dosijea predmeta. Tom prilikom je predstavnik IO bio obavešten o toku istrage, i da može dobiti samo pismeni izveštaj o toku istrage po predmetu žalioca, a da se za dobijanje kopije navedenog predmeta, IO mora pismeno obratiti direktoru Regionalne policije u Đakovici. Pored toga, predstavnik IO je tom priliko informisan da je i Osnovno tužilaštvo u Đakovici pokrenulo svoju istragu povodom predmeta žalioca (*2015 EA-164 i 2015 HRGJ-06*).
12. Takođe, 14.septembra 2015.godine, predstavnik IO-a sastao se glavnim tužiocem Osnovnog tužilaštva u Đakovici, i sa predmetnim tužiocem, koji su ga informisali da tužilaštvo nije pokrenulo slučaj u vezi ovog pitanja iz razloga što u konkretnom slučaju nema osumnjičenih, i jedino je tužilaštvo kontaktirano od strane policije kako bi pomogli u policijskoj istrazi.
13. Istog dana, predstavnik IO, na osnovu uputstva odgovornih službenika Odeljenja regionalne istrage uputio zahtev, putem elektronske pošte, direktoru direktorata Regionalne policije u Đakovici, da se IO dostavi kopija spisa predmeta žalioca.
14. Dana 21. septembra 2015. godine, zamenik rukovodioca Odeljenja regionalne istrage u Đakovici, obavestio je predstavnika IO da je zahtev prosleđen portparolu Policije Kosova (šefu administrativne kancelarije generalnog direktora policije) na dalje postupanje.
15. Dana 23. septembra 2015. godine, predstavnik IO se sastao sa šefom administrativne kancelarije generalnog direktora Policije, gde je dobio informaciju da je navedena kancelarija obavestila putem elektronske pošte Regionalnu kancelariju istrage u Đakovici da dok je predmet pod istragom IO može dobiti samo sažeti izveštaj o preduzetim postupcima od strane policije povodom konkretnog predmeta, a kada se istraga okonča IO može biti dostavljena kopija kompletnog dosijea.
16. Takođe, 23.septembra 2015.godine,predstavnik IO se sastao sa šefom i zamenikom šefa Regionalne kancelarije istrage u Đakovici koji ga je obavestio da je primio navedeni odgovor od šefa administrativne kancelarije generalnog direktora policije (vidi napred stav 15.). On je objasnio da se tim povodom obratio, putem elektronske

pošte, i pravnoj službi Policije Kosova od koje je zatražio pravno mišljenje u vezi sa zahtevom dobijenim od strane IO, ali da još nije dobio odgovor.

PO ČINJENICAMA

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

Činjenice koje su se do sada mogle utvrditi, zasnivaju se na navodima žalioca, kao i na osnovu ostalih informacija koje je Ombudsman imao na raspolaganju, mogu se predstaviti na sledeći način:

17. Dana 31.januara 2015.godine, oko 10:00 časova, sin žalioca g. Xhemshit Jashari (punoletno lice kome je još 1992.godine određena dijagnoza "*Schizophrenia*" i "*Pshychosis*"), je polomio prozore njihovog stana u Đakovici, zbog čega je jedan od komšija pozvao i obavestio policiju o tome. Na osnovu navoda žalioca, njegov sin je u tom trenutku bio sam u stanu, a iz straha da ga policija fizički ne zlostavi, tom prilikom je pokušao da izbegne policiju koja je po prijavi komšije došla, sakrivši se u kupatilu. Kada je policija ušla u stan žalioca, pronašla je sina žalioca i prevezla ga je na odeljenje Psihijatrije Regionalne bolnice "Isa Grezda" u Đakovici (bez prethodne odluke suda).
18. Dana 01.februara 2015.godine, sin žalioca je nakon hospitalizovanja na odeljenju Psihijatrije u Đakovici primio određenu terapiju i provedenih nekoliko sati u bolnici, iz iste neopaženo pobeo u nepoznatom pravcu i od tada mu se gubi svaki trag. Podnosilac žalbe tvrdi da od tada niko ne zna sudbinu njegovog sina, i navodi da je policija namerno doprinela u nestanku njegovog sina.
19. Dana 10.februara 2015.godine, žalioc je podneo žalbu protiv Policije Kosova, policijske stanice u Đakovici.
20. Dana 16.februara 2015.godine, žalioc je obavestio IO da uprkos činjenici da je objavio nestanak svog sina (preko televizije, radija i dnevne štampe), i zatražio pomoć od bilo koga ko može imati bilo kakvu informaciju o tome gde se nalazi njegov sin, izrazio je zabrinutost da do sada niko nema saznanja o okolnostima njegovog nestanka, smatrajući za odgovorne policijske službenike optužujući ih za neefikasnost istrage.
21. U periodu od februara do dana objavljivanja ovog izveštaja, žalioc je skoro svakodnevno posećivao nadležne jedinicu policije u Đakovici tražeći informacije u vezi sa napretkom istrage koja se vodi povodom nestanka njegovog sina. Na osnovu navoda žalioca, policijski službenici u prijemnoj kancelariji ga onemogućavaju da se sastane i razgovara sa odgovornim istražiteljima odeljenja istrage, kao i su mu nekoliko puta bile upućivane uvrede lične prirode.
22. Do dana objavljivanja ovog izveštaja, nema informacija da je istraga bila efikasna u bilo kojoj fazi i da je bilo kako doprinela rasvetljavanju okolnosti oko nestanka sina žalioca.

II. RELEVANTNI INSTRUMENTI

23. Član 21, stav 2. i 3. Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu “Ustav”) propisuje sledeće:

[...]

“Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, predviđene ovim Ustavom.”

“Svi su dužni da poštuju prava i osnovne slobode ostalih.”

[...]

24. Član 25, stav 1. i član 26. Ustava propisuju sledeće:

[...]

“Svako lice ima pravo na život”.

“Svako lice ima pravo na poštovanje njegovog/njenog fizičkog i psihičkog integriteta [...]”.

[...]

25. Član 2, stav 2. Zakona o Policiji br. 04/L-076 (u daljem tekstu “Zakon o policiji”), navodi:

“Policijski službenici izvršavaju svoja ovlašćenja i obavljaju svoje dužnosti na zakonit način, zasnovani na Ustavu, drugim zakonima na snazi i na Kodeksu etike sastavljeno od strane policije Republike Kosovo i usvojenim od strane Ministarstva unutrašnjih poslova.”

26. Član 10. Zakona o policiji, kojim se određuju opšte dužnosti i ovlašćenja policije, kao prioritetnu dužnost definiše sledeće:

[...]

“da zaštiti život, imovinu i da pruža bezbednost za sva lica[...]”,

27. član 19. stav 1. Zakona o policiji određuje sledeće:

“Policijski službenik ovlašćen je da daje usmene opomene, pismene, vizuelne ili druge opomene svakom licu koje predstavlja opasnost po ličnu ili javnu bezbednost, predstavlja opasnost po privatno ili javno vlasništvo, remeti javni red i mir, predstavlja opasnost za bezbednost u saobraćaju, ili postoji osnovana sumnja da je počinio ili se sprema da počinji krivično delo ili primorava neko drugo lice da počinji krivično delo.”

28. Član 4. Stav 1.i stav 2. Zakona o pravima i odgovornostima građana u zdravstvenoj zaštiti, br. 2004/38 (u daljem tekstu Zakon o zdravstvenoj zaštiti) navodi:

“4.1 Svaki građanin ima pravo na zdravstvenu zaštitu potrebnu njegovom zdravstvenom stanju. Zdravstvena zaštita mora da bude adekvatna i trajno dostupna svima, bez diskriminacije”,

“4.2 Zdravstvena zaštita je adekvatna ukoliko je u saglasnosti sa profesionalnim i etičkim propisima i smernicama koje se odnose na datu uslugu zdravstvene zaštite.”

29. Članovi 78, 79 i 82. Zakona o vanparničnom postupku br. 03/l-007 (u daljem tekstu “Zakon o vanparničnom postupku) određuju:

Član 78: “ Kada zdravstvena ustanova primi na lečenje psihički bolesno lice bez njegove saglasnosti i bez sudske odluke, dužna je da o tome, putem dopisa, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata, obavesti sud na čijem području se nalazi ova ustanova.”,

Član 79: “Pismeno obaveštenje iz člana 78. ovog Zakona treba da sadrži podatke o licu zadržanog u ustanovi, kao i o licu koje ga je dovelo u zdravstvenu instituciju. Uz pismeno obaveštenje zdravstvena ustanova, ako je to moguće, dostavlja sudu i podatke u vezi sa prirodom i stepenom bolesti sa zdravstvenom dokumentacijom kojom raspolaže.”,

Član 82: “Ako prijem u zdravstvenoj ustanovi nije obavljen na osnovu odluke nadležnog suda, sud na čijem se području nalazi zdravstvena ustanova je dužan da neposredno po pristizanju obaveštenja iz člana 78 i 80 ovog zakona kao i kada na drugi način bude obavšten o zadržavanju psihički bolesnog lica bez njegove saglasnosti u zdravstvenoj ustanovi, pokreće postupak za njegovo dalje zadržavanje u zdravstvenoj ustanovi.”

30. Član 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (4.novembar 1950.), (u daljem tekstu “Evropska konvencija o ljudskim pravima” ili “Konvencija”), navodi:

"Pravo na život svake osobe zaštićeno je zakonom [...]",

31. Član 5. stav 1.Evropske konvencije o ljudskim pravima navodi:

"Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom [...]".

ANALIZE

32. Ustav, kao najviši pravni akt jedne zemlje, štiti i garantuje prava i osnovne ljudske slobode, tako da je u interesu funkcionisanja vladavine zakona praktična primena i realizacija ovih prava. Ustavne garancije služe zaštititi ljudskog dostojanstva i funkcionisanju pravne države. Ustav u članu 21, izričito utvrđuje obavezu svih

organa vlasti da poštuju prava i slobode drugih, stoga ovaj princip je imperativ i mora se poštovati od strane svih, uključujući ovde i policijske i zdravstvene ustanove.

33. Ustav u članu 25, stav 1. definiše:” *Svako lice ima pravo na život.*” Iz ovog stava se nedvosmisleno vidi da se pravo na poštovanje života građana nalazi u samom centru ustavnog sistema za zaštitu ljudskih prava i pravo na život (nepovredivost istog) je apsolutno ljudsko pravo, koje ne može biti ograničeno ni pod kakvim okolnostima odstupanje od ovog prava nije dozvoljeno.

34. Ombudsman zapaža da Ustav u članu 26. definiše da svako lice ima pravo na poštovanje njegovog fizičkog i psihičkog integriteta, što između ostalog uključuje i pravo:

[...]

***”da niko ne sme biti podvrgnut medicinskom tretmanu protiv njegove/njene volje, osim u slučajevima koji su u skladu sa zakonom.*“**

[...]

Što se tiče postupanja policijskih organa, Ombudsman, takođe napominje da kada je u pitanju pravo na lični integritet, kao i pravo na život, država ima **pozitivnu obavezu** da preduzme sve mere i da zaštiti nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta lica, a posebno kada je ugrožen ljudski život. Ustavni sud Republike Kosovo u presudi KI.41-42, je našao da postoji povreda prava na život u slučajevima kada sudski ili drugi državni organi ne pružaju dovoljnu zaštitu građanima, a kada to zahtevaju okolnosti slučaja. Ustavni sud naglašava da je pravo na život najvažnije pravo od svih ljudskih prava iz koje proističu sva ostala prava, i objašnjava da postoje pozitivne dužnosti za organe vlasti da preduzimaju preventivne i operativne mere da zaštite živote svih onih koji su izloženi riziku.

35. U pogledu odredbe člana 2 i člana 5.stav 1. Konvencije, Ombudsman podseća da u skladu sa članom 53. Ustava, osnovna prava i slobode zagarantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskim odlukama Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu “Evropski sud”).

36. Član 2. Konvencije predstavlja opšte dužnosti države u zaštiti prava na život i obuhvata **pozitivne i negativne** aspekte: a) **pozitivnu obavezu** da štiti život i b) **negativnu obavezu** da se uzdrži od nezakonitog oduzimanja života. Pozitivna dužnost nameće obaveze **prevencije i istrage. Obaveza prevencije (vidi primer Osman protiv Velike Britanije presuda od 28.februara 1998.god.)** obavezuje vlade država da spreče i suzbiju krivična dela. Ukoliko se utvrdi da su vlasti znale ili je trebalo da znaju u vreme postojanja stvarnog i neposrednog rizika po život identifikovanog lica od krivičnih dela trećih lica, i ukoliko nisu preduzele odgovarajuće mere u okviru svojih ovlašćenja koja se, po razumnoj proceni, mogla očekivati kako bi se izbegavala opasnost za život, iste treba da budu odgovorne za nesprovođenje pozitivnih obaveza.

37. Član 2. Konvencije, takođe, nameće obavezu državi da istraži smrtonosne incidente određujući da su ključni elementi istrage saglasni sa članom 2:

- *da je inicirana od strane države po svojoj sopstvenoj volji,*
- *da je nezavisna,*
- *da je efikasna,*
- *da javnost ima dovoljno saznanja u vezi istrage, (da bude otvorena za javnost),*
- *da je dovoljno brza,*
- *da rodbina /porodica treba da budu uključeni.*

38. Na osnovu odluka Evropskog suda delokrug i priroda dužnosti da se istraže smrtni/fatalni incidenti su pojašnjeni, posebno u predmetu *Tanrikulu protiv Turske*, presuda od 08.jula 1999.godine. Evropski sud je ocenio da, dužnost da se istraže smrtni slučajevi se ne odnosi samo na slučajeve koji se tiču smrti za koje su odgovorni bili državni službenici, već svi oni smrtni slučajevi o kojima su vlasti bile obavestene, tj. imale saznanja. Vlasti moraju preduzeti razumne/nužne korake kako bi obezbedile relevantne dokaze (uključujući i svedočenja očevidaca i forenzičke dokaze) kako bi istraga bila korisna i efikasna. Stoga, neuspeh da se nastavi očigledan sled ispitivanja u toku istrage može dovesti do zaključka o kršenju člana 2. U stvari, Evropski sud je došao do zaključaka da "*svaki nedostatak u istrazi koji podriva njenu mogućnost da identifikuje počinioca ili počiniocice biće pod rizikom da dođe do povrede ovog standarda*", što se velikim delom može odnositi i na slučaj žalioaca u predmetu protiv Policije Kosova u vezi sa vođenjem istrage u slučaju nestanka njegovog sina.

39. Evropski sud je u predmetu *Ramsahai i ostali protiv Holandije*, presuda od 15.maja 2007.godine, konstatovao: "*oni koji su odgovorni za vođenje istrage moraju biti nezavisni od onih koji su učestvovali u incidentu, bilo u smislu hijerarhijske i institucionalne nezavisnosti, bilo u smislu praktične nezavisnosti*". Sud je konstatovao da činjenica da su policajci iz iste policijske jedinice, kao i policajci koji su bili uključeni u ovom incidentu preduzeli važne korake na početku istrage, pre nego što je Državno odeljenje za krivične istrage preuzelo istragu, petnaest i po sati posle smrti jedne osobe usled pucnjave policije. U skladu sa tim, Veliko sudsko veće je utvrdilo da je došlo do proceduralne povrede člana 2. iz razloga što policijska istraga nije bila dovoljno nezavisna. Kada su vlasti obavestene o smrtnom slučaju, ili dobiju saznanja o tome na neki drugi način, one su obavezne da sprovedu istragu, bez obzira da li je rodbina stradalog nužno podnela formalnu žalbu, i istražni organi moraju, takođe, postupiti brzo i razumno. Iz analize ovog slučaja se vidi da je u suprotnosti sa članom 2. Konvencije (na osnovu slučajeva Evropskog suda) postupila i jedinica za istrage policijske stanice u Đakovici, obzirom da se u konkretnom slučaju ne može govoriti o nezavisnosti, jer su istražitelji mogli biti pod uticajem ***osoba koje su uključene u incidentu, bilo u smislu hijerarhijske i institucionalne nezavisnosti, bilo u smislu praktične nezavisnosti.*** Ombudsman podseća da je činjenica da je žalioac i ranije podnosio žalbe protiv policajaca ove policijske stanice, koji su izvršili fizičko nasilje protiv njegovog sina i odbijali da žalioцу pruže informacije o toku istrage nestanka njegovog sina, a takođe su isti službenici i bili pod istragom Policijskog inspektorata Kosova, stvara još jaču sumnju da **nije bilo nezavisne istrage.**

40. Evropski sud je u tumačenju člana 2. Konvencije kod slučaja *Branko Tomašić i ostali protiv Hrvatske, presuda od 15. januara 2009. godine*, u vezi sa pozitivnim dužnostima konstatovao da su vlasti bile upoznate sa ozbiljnošću pretnji, ali su učinile **propust u svojim pozitivnim obavezama**, pre svega **zbog nedovoljnog psihijatrijskog lečenja**, smatrajući da je lečenje trajalo suviše kratko, a nije ni jasno da li je u stvari bilo i pravilno primenjeno, što se može primeniti i na konkretnom slučaju žalioaca.
41. Zakon o Policiji u članu 2, stav 2 definiše:

“Policijski službenici izvršavaju svoja ovlašćenja i obavljaju svoje dužnosti na zakonit način, zasnovani na Ustavu, drugim zakonima na snazi i na Kodeksu etike sastavljeno od strane policije Republike Kosovo i usvojenim od strane Ministarstva unutrašnjih poslova”,

dok stav 3 propisuje:

“Kodeks etike biće u skladu sa gore pomenutim načelima i Evropskim Kodeksom policijske etike.”

Radnje Policije Kosova na osnovu ovog zakona vode se principima jednakog i pravednog tretiranja svih lica, poštovanja osnovnih ljudskih prava i sloboda, nepristrasnosti i neutralnosti u vezi sa političkim ubeđenjima i gledištima lica, integritet, poštenost i odgovornost u javnoj službi, itd., stoga ponašanje policajaca u skladu sa ovim principima tokom vršenja službene dužnosti čini glavnu osnovu za saradnju sa građanima.

42. Zakon o Policiji, u članu 19, stav 1, određuje: *“Policijski službenik ovlašćen je da daje usmene opomene, pismene, vizuelne ili druge opomene svakom licu koje predstavlja opasnost po ličnu ili javnu bezbednost, predstavlja opasnost po privatno ili javno vlasništvo, remeti javni red i mir, predstavlja opasnost za bezbednost u saobraćaju, ili postoji osnovana sumnja da počinjava ili se sprema da počinji krivično delo ili primorava neko drugo lice da počinji krivično delo”*. Na osnovu navedenog, policijski službenik ovlašćen je da vrši opravdanu kontrolu ljudi i imovine u okviru svojih nadležnosti ili ovlašćenja, da daje i sprovodi naređenja i zakonska uputstva koja važe za članove društva uopšte, u cilju postizanja zakonskih ciljeva policije. Navedena ovlašćenja u ovom Zakonu utvrđuju opšta ovlašćenja i ograničenja policijskog službenika tokom obavljanja dužnosti u vezi sa sprečavanjem opasnosti i održavanjem javnog reda i bezbednosti. Zakon daje ovlašćenje policiji da kada preduzima preventivne mere ograničavanja slobode lica, mora uzeti u obzir opreznost, stepen opasnosti i ozbiljnost izvršavanja krivičnog dela u datoj situaciji, kako bi se utvrdio stepen ograničavanja slobode lica u skladu sa zakonom. Ovaj zakon dalje obrazlaže da je policijski službenik ovlašćen da privremeno zadrži lice u slučajevima kada je to neophodno, u skladu sa zakonskim rokovima shodno Zakonu o krivičnom postupku, dok u slučajevima kada je zadržano lice **nesposobno za delovanje**, službeno lice će probati da obavesti jednog člana porodice ili neko drugo poverljivo lice, izuzev ukoliko bi tako nešto bilo štetno za zadržano lice. Iz analiza ovih člana vidi se jasno da u konkretnom slučaju, policijski službenici, postupajući u suprotnosti sa zakonom o policiji preuzeli su ulogu suda i bez bilo kakvog ovlašćenja odveli su sina žalioaca u psihijatrijsku ustanovu na lečenje.

43. Zakon o zdravstvenoj zaštiti, u članu 4, stav 1. propisuje;

“Svaki građanin ima pravo na zdravstvenu zaštitu potrebnu njegovom zdravstvenom stanju. Zdravstvena zaštita trebalo bi da bude adekvatna i trajno dostupna svima, bez diskriminacije”,

dok isti zakon u stavu 2 definiše:

“Zdravstvena zaštita je adekvatna ukoliko je u saglasnosti sa profesionalnim i etičkim propisima i smernicama koje se odnose na datu uslugu zdravstvene zaštite.”

Cilj ovog zakona, po zakonodavcu, je da se definišu prava i odgovornosti građana u zdravstvenoj zaštiti i da se uspostavlja mehanizmi za zaštitu i obezbeđenje ovih prava i odgovornosti. Zakon obavezuje zdravstvene institucije da posvete pažnju zdravlju pacijenata tokom celog radnog vremena, dok se isti nalazi u zdravstvenim ustanovama, u skladu sa etičkim i profesionalnim pravilima. Ovaj zakon u sebi sadrži više prava u odnosu na pružanje zdravstvenih usluga obavezujući zdravstvene ustanove **da poštuju prava građana** na kvalitetnu zdravstvenu zaštitu, pravo biranja svog lekara, pravo na ljudsko dostojanstvo, pravo na komunikaciju, pravo da napusti instituciju, pravo da bude informisan, pravo na ličnu odluku itd.

Član 8 ovog zakona propisuje:

“Lice ima pravo da napusti zdravstvenu ustanovu, osim ako time ugrožava fizičku bezbednost ili zdravlje ostalih. Ovo pravo može da se ograniči u slučajevima definisanim zakonom”,

dok član 8 stav 3 definiše:

“Ukoliko lice napusti zdravstvenu ustanovu bez najave, lekar koji ga leči će ovu činjenicu da navede u zdravstvenoj dokumentaciji tog lica, a ako to zahteva njegovo zdravstveno stanje, obavestiće nadležne vlasti o odlasku ovog lica iz institucije i, u slučaju poslovne nesposobnosti ili smanjene poslovne sposobnosti tog lica, ovlašćenog zastupnika.”

Iz analiza ovih članova vidi se da zakon zahteva etički i profesionalni pristup pacijentu, dok se u konkretnom slučaju vidi da zdravstvena ustanova nije uspela da pruži obavezno staranje o pacijentu, koji je koristeći nemar medicinskog osoblja neopaženo napustio bolnicu.

44. Zakon o vanparničnom postupku, u članu 78. navodi: *“Kada zdravstvena ustanova primi na lečenje psihički bolesno lice bez njegove saglasnosti i bez sudske odluke, dužna je da o tome, putem dopisa, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata, obavesti sud na čijem području se nalazi ova ustanova.*

Ombudsman primećuje, iz sprovedene istrage o ovom slučaju, da je Regionalna bolnica "Isa Grezda" u Đakovici idalje nastavlja kao i ranije da se suočava sa slučajevima prijema pacijenata sa mentalnim poremećajima, koje u ovu bolnicu dovodi policija (bez sudske odluke), a takođe ni ova zdravstvena ustanova nije

nijednom obavestila nadležni sud u skladu sa članom 78 Zakona o vanparničnom postupku, sa obrazloženjem da oni nisu znali da imaju takve zakonske obaveze.

45. Član 79. Zakona o vanparničnom postupku jasno određuje da pismeno obaveštenje od strane zdravstvene ustanove upućeno sudu treba da sadrži podatke o zadržanom licu u ustanovi, kao i o licu koje je ga je dovelo u zdravstvenu instituciju. Takođe, uz pismeno obaveštenje zdravstvena ustanova, dostavlja sudu i podatke u vezi sa prirodom i stepenom bolesti, kao i u vezi sa zdravstvenom dokumentacijom kojom raspolaže. Ovaj zakon dodatno nalaže nadležnom sudu, na čijoj teritoriji se nalazi zdravstvena ustanova, da odmah nakon prijema obaveštenja (na osnovu člana 78 ili 80. Zakona o vanparničnom postupku), ili kada na bilo koji drugi način bude obavešten, da je zadržana mentalno bolesna osoba bez svog pristanka u zdravstvenoj ustanovi, da **po službenoj dužnosti**, pokrene postupak za njegovo dalje zadržavanje.
46. Ombudsman, na osnovu svih priloženih i prikupljenih dokaza, kao i relevantnih zakona koji određuju pravo na život, **konstatuje da je žalba podnosioca opravdana i zakonita**. U konkretnom slučaju, **Ombudsman konstatuje da je bilo kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda**, jer su zvaničnici policije samim tim što su, sada već nestalo lice odveli na obavezno psihijatrijsko liječenje bez sudske odluke, postupili u suprotnosti sa ustavnim načelima i pozitivnim zakonodavstvom, prekoračivši policijska ovlašćenja i preduzela radnje koje su u suprotnosti sa Ustavom, Evropskom konvencijom, Zakonom o policiji, kao i Kodeksom policijske etike.
47. Ombudsman smatra da zdravstvena ustanova koja je prihvatila na lečenje lice sa mentalnim poremećajem nije istoj i pružila potrebnu stručnu pomoć, *jer od njegovog prijema u zdravstvenu ustanovu do njegovog nestanka iz ove institucije, nije ga nijednom posetio psihijatar, već samo dežurno medicinsko osoblje* (.vidi napred stav 5). Zabrinjavajuća je činjenica da je kao posledica neadekvatnog lečenja, kao i ne nadziranja pacijenta, došlo do njegovog bežanja iz ove ustanove, i to neprimećeno,, pa samim tim okolnosti nestanka ovog lica iz navedene institucije ostaju do daljeg nejasne, ostavljajući prostor za različita tumačenja. Ombudsman je tokom istrage ovog slučaja, saznao da je bilo i drugih slučajeva udaljenja osoba sa mentalnim poremećajima iz ove institucije i takvi su se slučajevi dešavali i ranije. Prema navodima tužilaštva u Đakovici sličan slučaj se desio pre četiri godine, i o sudbini nestale osobe se nikada nije saznalo.
48. Ombudsman smatra da je neobaveštavanjem nadležnog Suda od strane zdravstvene institucije došlo do povrede člana 78 Zakona o vanparničnom postupku, a obrazloženje dato od strane zdravstvene institucije da nisu znali svoje zakonske obaveze je neosnovano. Ombudsman ima dokaza da su se iste radnje, kao izostavljanje od strane policije prema sinu žaliooca, dešavale i u prošlosti¹, i da se dalje nastavlja sa sličnom praksom i protiv trećih lica, što predstavlja urgentnost u smislu konačnog zaustavljanja ovakve prakse, jer se na taj način samo stvara utisak pravne nestabilnosti.. U smislu napred navedenog, neophodno je da odgovorne zdravstvene institucije bez daljeg odlaganja izdaju neophodna uputstva sa zakonskim

---

¹ Vidi žalbu podnetu u IO Shaban Jashari protiv Policije Kosova (Ž.br.58/2014), od 10. ferbruar 2014.god., gde je žalioac tvrdio da je njegov sin g.Xhemshit Jashari fizički zlostavljan od strane policijskih službenika.

obavezama zdravstvenih ustanova i da im se se ista i dostave sa ciljem da u vezi sa ovakvim i sličnim pitanjima eliminišu povrede ljudskih prava i sloboda u budućnosti.

49. Ombudsman nalazi da odgovorni državni organi nisu uspeli da preduzmu mere u vezi sa **pozitivnim obavezama**, odnosno da zaštite nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta lica, posebno u slučajevima kada je ljudski integritet i život ugrožen, dok u konkretnom slučaju kao posledica ne preduzimanja odgovarajućih radnji postoji tek suočavanje sa posledicama.. Ombudsman nalazi da prethodne žalbe podnete od strane žalioaca protiv policijskih službenika navedene policijske stanice u Đakovici u vezi sa tvrdnjama da su primenili fizičko nasilje nad njegovim sinom (*slučaj je podnet Inspektoratu policije, ministru Unutrašnjih poslova i EULEX-u*) čine istragu nedostojnu za žalioaca, stoga bi bilo poželjno da istragu preuzme i vodi neka druga jedinica van ove policijske stanice, i u skladu sa sa nalazima i mišljenjem Evropskog suda (*vidi napred stav 39.*).
50. Ombudsman je mišljenja da kada je sin žalioaca odveden od strane policije na psihijatrijsko lečenje, policija nije o tome obavestila porodicu u skladu sa obavezama i nadležnostima koje ima, dok žalioac tvrdi da je bio upoznat sa događajima tek dva dana kasnije. Prema tvrdnjama žalioaca, da je bio obavešten o mestu gde se njegov sin nalazi, on bi se pobrinuo za njega, i na taj način bi se izbegla situacija koja je kasnije nastala. Ombudsman, takođe, ne oslobađa odgovornosti žalioaca koji je zanemario savete Institucije Ombudsmana da od suda zatraži oduzimanje poslovne sposobnosti svog sina, kao i određivanje staratelja (Ž.br.58/2014 pred IO). Međutim Ombudsman smatra da su isto tako za nečinjenje odgovorne i *institucije* koje imaju mandat da po službenoj dužnosti iniciraju zahtev za oduzimanje poslovne sposobnosti pred nadležnim sudom.
51. Kada se govori o nesaradnji Policije Kosova sa IO (*vidi napred stav 15. i 16.*), Ombudsman smatra da neuspeh dostavljanja kopije dosijea predmeta od strane policije po zahtevu IO, predstavlja **protiv Ustavnu i protiv zakonitu radnju**.. Ombudsman je mišljenja da je onemogućavanje u uvid u policijski dosije predmeta nestalog sina žalioaca onemogućilo IO da proverii navode o drugim povredama prava nestalog lica koje je žalioac u svojoj žalbi naveo i za koje tvrdi da su se desile. Međutim, pošto IO nema jasnu sliku dešavanja konkretne situacije iz policijskog dosjaja, a u vezi sa postupanjem policije u ovom slučaju, postoji sumnja da se onemogućavanje uvida u navedeni dosije vrši jedino u cilju zaštite protivzakonitih radnji policije.
52. Ombudsman podseća da član 132. Stav 3 Ustava, određuje da:

”Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo, je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da dostavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom”.

Dalje, Zakon o Ombudsmanu br.05/L-019, u članu 18, stav 6, određuje da:

“Ombudsman ima pristup u dosijea i dokumenta svakog autoriteta Republike Kosovo, uključujući i lekarska dosijea za lica lišenena slobode, u skladu sa zakonom i može iste da razmatra u vezi slučajeva koji su u razmatranju i prema ovom zakonu,

može da zahteva od svakog autoriteta Republike Kosovo i njihovog osoblja da sarađuju sa Ombudsmanom, obezbeđivši relevantne informacije, **obuhvatajući potpunu ili delimičnu kopiju dosijea i dokumenata prema zahtevu Ombudsmana**”,

Član 25, stav 2. Zakona o Ombudsmanu propisuje:

“Odbijanje saradnje sa Ombudsmanom od strane civilnog službenika, funkcionera ili javnog autoriteta čini razlog da Ombudsman zatraži od nadležnog organa pokretnje upravnog postupka obuhvatajući i preduzimanje disciplinskih mera do otpuštanja sa posla ili civilne službe”, a stav 3. istoga člana određuje: **”U slučaju kada institucija odbije da sarađuje ili interveniše u procesu istrage, Ombudsman ima pravo zahtevati od nadležnog tužilaštva pokretanje zakonske procedure zbog sprečavanja obavljanja službene dužnosti”**.

PREPORUKE

53. Ombudsman preporučuje Policiji Kosova da:

- ***U skladu sa nadležnostima i ovlašćenjima koje proizilaze iz zakona, kao i u saradnji sa svim drugim bezbednosnim agencijama, (ne isključujući one obaveštajne, kao i međunarodnu pomoć), preduzme hitne mere za pronalaženje nestale osobe.***
- ***U skladu sa nadležnostima i pravnim ovlašćenjima poveća stručne kapacitete Policije Kosova u vezi sa pravom na život i proceduralne aspekte za efikasnu istragu o takvim slučajevima.***

54. Ombudsman preporučuje generalnom direktoru Policije da:

- ***donese pisano uputstvo , kao i da informiše sve policijske stanice i jedinice da je njihova obaveza i zadatak da sarađuju sa IO i da istoj i po zahtevu pruže sve tražene informacije, uključujući kompletnu ili delimičnu kopiju dosjeda predmeta, što je u skladu sa Ustavom i Zakona o Ombudsmanu.***

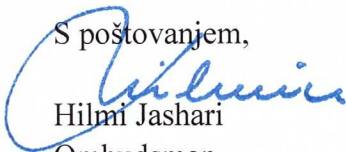
Ombudsman preporučuje Ministarstvu zdravlja i Kliničko, bolničkoj i univerzitetskoj službi Kosova da:

1. ***Kliničko, bolnička i univerzitetska služba Kosova donese uputstvo kojim će obavestiti sve zdravstvene ustanove o obavezama i odgovornostima koje imaju kada sa suočavaju sa primerima prijema mentalno poremećenih lica bez njihove volje, kao i da obavežu ustanove da postupaju u skladu sa članom 78 i 79 Zakona o vanparničnom postupku. Takođe da Kliničko, bolnička i univerzitetska služba Kosova preduzme sve neophodne radnje za jačanje stručnog i etičkog nivoa kadra, i***

da zahteva od zdravstvenih radnika da pacijente tretiraju odgovorno i maksimalno stručno, pružajući stručne zdravstvene usluge i da vrše nadzor i vizuelno tokom celog radnog vremena dok se takva lica nalaze u zdravstvenoj ustanovi.

U skladu sa članom 132, stavom 3. Ustava Republike Kosovo i člana 25 Zakona o Ombudsmanu br. 05/L-019, molimo Vas da nas obavestite o radnjama koje će Policija Kosova, Ministarstvo zdravlja, kao i Kliničko, bolnička i univerzitetska služba Kosova preduzeti po ovom pitanju, kao odgovor na napred date Preporuke. Takođe, zamolio bih Vas da odgovore u vezi sa ovim pitanjem dostavite u razumnom vremenskom roku, a najkasnije do 3. Decembra 2015.g..

S poštovanjem,

Hilmi Jashari
Ombudsman

Kopija: - G. Skender Hyseni, Ministar Ministarstva unutrašnjih poslova.